

نور احکام

پایه نواز نهج

نورده دوم متوسطه کار دانش خاص

(گرم توان نهجی)

سلامی ویژه به تو، نشانه‌ی پاکی و لطف الهی.

تو که با قلب مهربان و تلاش‌های ارزشمندت می‌کوشی هر روز آسمان زندگی‌ات را روشن‌تر کنی. در این مسیر گاه با پیچ و خم‌هایی روبه‌رو خواهی شد که شاید دشوار به نظر برسند، اما فراموش نکن هر گام تو، پیروزی تازه‌ای است و هر قدمت نشانی از رشد و شکوفایی.

یکی از زیباترین و سرنوشت‌سازترین رویدادهای این مسیر، رسیدن به سن تکلیف است؛ زمانی که قرار است با گوهر ناب احکام دین اسلام آشنا شوی. اهمیت این مرحله در آن است که خوشبختی و سعادت تو در دنیا و آخرت، به چگونگی پیمودن این راه و میزان شکوفایی‌ات در آن بستگی دارد. و برای پیمودن این راه، آموختن احکام الهی چراغی روشن در دست توست.

این جزوه با عشق، با زبانی ساده و دلنشین نوشته شده تا همراه و همسفر تو در این مسیر نورانی باشد. در کنار یکدیگر نه تنها می‌آموزیم، بلکه دست در دست هم می‌کوشیم تا هر روز روشن‌تر و درخشان‌تر از دیروز باشیم. آرزوی ما، موفقیت و قبولی عبادت‌های زیبایت در پیشگاه خداوند مهربان است.

جزوه‌ای که در دست داری، همراهی کوچک اما ارزشمند در مسیر شیرین آشنایی با احکام دین اسلام است. در این جزوه تلاش کرده‌ایم مطالب را ساده، روان و کاربردی بیان کنیم تا یادگیری برایت آسان‌تر و دلنشین‌تر باشد.

این جزوه در سه بخش تنظیم شده است:

۱. احکام (نکات ضروری و کاربردی برای زندگی دینی).
۲. آموزش نماز چهاررکعتی (شیوه‌ی صحیح خواندن نمازهای یومیّه).
۳. معنای نماز (آشنایی با مفهوم و پیام‌های والای ذکرها و جملات نماز).

نماز نه تنها یکی از واجبات اصلی دین است، بلکه پنجره‌ای است به سوی نزدیکی به خداوند و رسیدن به آرامش با بندگی کردن پروردگار مهربان. از همین رو در کنار آموزش عملی، به معنای دعاها و ذکرها نیز پرداخته‌ایم تا بدانی کلماتی که بر زبان می‌آوری، چه پیام‌های بزرگی در دل خود دارند.

برای آنکه یادگیری شیرین‌تر و عمیق‌تر شود، در بخش‌های مختلف جزوه کدهای QR (رمزینه) قرار داده‌ایم. با اسکن این کدها می‌توانی به فیلم‌ها، صوت‌ها یا مطالب کامل‌تری دسترسی داشته باشی و موضوعات را بهتر و جذاب‌تر مرور کنی.

همچنین در قسمت‌هایی با عنوان «بیشتر بدانیم» نکات و مطالب کامل‌تر آورده‌ایم که تنها برای افزایش آگاهی و دانستنی‌های دینی توست. این بخش‌ها در ارزشیابی جزوه لحاظ نخواهند شد، بنابراین می‌توانی با خیال آسوده و بدون نگرانی آن‌ها را مطالعه کنی.

امید است این جزوه، چراغی روشن در مسیر پر برکت زندگی دینی تو باشد و گامی در جهت بندگی آگاهانه و زیباتر خدای مهربان.

تدوین: ناهید نظری کوپائی، فاطمه محبوبی قاضی محله، فرحناز راشیدی مغاللو، سیده زهره میرباقری

بخش اول: احکام

مرجعیت و تقلید	۲
غسل	۷
روزه	۱۰
حدود حجاب در اسلام	۱۲
نماز جمعه	۱۴
امانت‌داری	۱۶
خودآزمایی	۲۲

بخش دوم: نماز

آموزش نماز چهار رکعتی	۳۲
خودآزمایی	۴۳

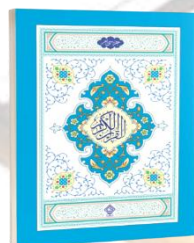
بخش سوم: معنای نماز

آشنایی با معنای نماز	۴۷
مناجات	۵۲
منابع و مآخذ	۵۳

بخش اول:

احکام

PsdTah

خداوند در سوره نحل آیه ۴۳ فرموده است:

« فَسَأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ »

اگر چیزی را ندانستید، از کسانی که می‌دانند بپرسید.

تکلیف و تقلید

شما در کتاب‌های "تعلیمات دینی" تا حدودی با پیامبران، کتاب‌های آسمانی و ادیان الهی آشنا شده‌اید. یکی از این ادیان، دین اسلام است. دین اسلام بر پایه‌ی کتاب آسمانی خود، یعنی قرآن کریم، سنت (احادیث، کردار و رهنمودهای) پیامبر اکرم ﷺ و دوازده امام معصوم (علیهم‌السلام) بنا شده است. این دین دارای احکام و دستورهای است که رعایت و انجام آن‌ها برای هر فردی که به سن تکلیف می‌رسد، لازم و ضروری است.

سن تکلیف در دین اسلام برای دختران و پسران متفاوت است. بر همین اساس، سن تکلیف برای دختران نه سال تمام و برای پسران پانزده سال تمام است. بنابراین، بر هر دختر و پسر که به سن تکلیف می‌رسد، واجب است احکام و دستورات دین اسلام را رعایت کند؛ زیرا انجام تکالیف دینی، موجب خوشبختی و سعادت انسان در دنیا و آخرت خواهد شد.

احکام دینی

احکام، مجموعه‌ای از دستورهای دین اسلام است که وظایف انسان را در جنبه‌های مختلف زندگی فردی و اجتماعی او مشخص می‌کند؛ مانند عبادت، مسافرت، کسب‌وکار، معاشرت با آشنایان، دوستان و همسایگان، غذا خوردن و موارد دیگر.

در حقیقت، احکام دینی به انسان می‌آموزند که چه کارهایی را باید انجام دهد و از چه کارهایی باید دوری کند.

✦ بیشتر بدانیم

در دین اسلام، احکام به پنج دسته تقسیم می‌شوند:

واجب: کارهایی که حتماً باید انجام دهیم، مثل خواندن نماز و گرفتن روزه.

حرام: کارهایی که نباید انجام دهیم، مثل دزدی، دروغ گفتن، گران‌فروشی و غیبت.

مستحب: کارهایی که بهتر است انجام دهیم، مثل مسواک‌زدن، عیادت از بیماران، خواندن نماز شب و کم خوری.

مکروه: کارهایی که بهتر است انجام ندهیم، مثل نماز خواندن در آشپزخانه، روزه گرفتن در روز عاشورا، پوشیدن لباس سیاه در نماز، خوردن غذای خیلی داغ.

مباح: کارهایی که انجام دادن یا ندادن آن‌ها تفاوتی ندارد و تکلیف خاصی برای آن در دین اسلام نیامده است؛ مانند راه‌رفتن، خوابیدن یا نوشیدن آب (در غیر زمان روزه).

در دین اسلام، احکام و مسائل دینی از دو منبع اصلی و اساسی به دست می آیند که عبارتند از:

۱. قرآن (کتاب خدا)

۲. سنت معصومین (علیهم السلام)، یعنی سخنان و کارهای پیامبر ﷺ و امامان (علیهم السلام).

همان طور که وقتی می خواهیم رانندگی یاد بگیریم به کتاب راهنما و تجربه مربی نیاز داریم، برای یاد گرفتن کارهای دینی هم به قرآن و سنت معصومین نیاز داریم.

در زمان پیامبر ﷺ و امامان (علیهم السلام)، مردم احکام و کارهای دینی خود را مستقیم از آن ها می پرسیدند و یاد می گرفتند. اما بعد از شروع غیبت امام زمان (علیه السلام)، دیگر نمی توانستند احکام را مستقیم از ایشان دریافت کنند. به همین دلیل، مردم برای فهمیدن دستورهای دینی به سراغ مراجع تقلید می روند. مراجع تقلید با استفاده از قرآن و سخنان پیامبر و امامان، احکام دین را یاد گرفته اند و به مردم آموزش می دهند. همان طور که وقتی کسی مریض می شود به پزشک مراجعه می کند تا راه درمان را یاد بگیرد، در مسائل دینی هم مردم به عالمان مراجعه می کنند تا راه درست را بشناسند و به دستورات خدا عمل کنند.

مرجع تقلید

مرجع تقلید کسی است که علوم دینی را خوب یاد گرفته و آن قدر دانا شده است که می تواند احکام و دستورهای دین را از قرآن و سخنان پیامبر ﷺ و امامان (علیهم السلام) استخراج کند و به مردم آموزش بدهد. همان طور که یک مهندس، نقشه ی ساختمان را می کشد تا دیگران بدانند چگونه باید خانه بسازند، مرجع تقلید هم راه درست انجام کارهای دینی را به مردم نشان می دهد.

مرجع تقلید از کجا احکام دین را یاد می گیرد؟

مرجع تقلید کسی است که سال های زیادی در حوزه های علمی^۱ درس می خواند. او با مطالعه، تلاش و تحقیق زیاد در علوم دینی، متخصص در دین می شود و پس از آگاهی و به دست آوردن مهارت کامل در علوم دینی می تواند احکام دین را از قرآن و سنت معصومین (علیهم السلام) به دست آورد. چون همه ی مردم نمی توانند وارد حوزه شوند و این درس ها را بخوانند و مجتهد شوند، لازم است برای انجام کارهای دینی خودشان، از یک مرجع تقلید پیروی کنند.

---

۱. حوزه علمیة جایی مثل مدرسه یا دانشگاه است، اما مخصوص درس های دینی. در حوزه، طلبه ها سال های زیادی درس می خوانند و علوم اسلامی مثل قرآن، حدیث، فقه و اخلاق را یاد می گیرند تا بتوانند به مردم آموزش دهند. یکی از شهرهای معروفی که حوزه علمیة دارد، قم است. همان طور که یک پزشک در دانشگاه پزشکی درس می خواند تا دکتر شود، یک مجتهد هم در حوزه علمیة درس می خواند تا عالم دینی و مرجع تقلید شود.

این مثل دکتر شدن است. همه نمی‌توانند سال‌ها درس پزشکی بخوانند و دکتر شوند. پس وقتی مریض می‌شوند، به دکتر مراجعه می‌کنند. در مسائل دینی هم همه نمی‌توانند مجتهد شوند، پس به مرجع تقلید مراجعه می‌کنند.

فتوا

فتوا یعنی رای و نظر مرجع تقلید درباره یک موضوع یا مسأله‌ی دینی.

در فتوا مرجع تقلید رای و نظر خود را با استفاده از منابع اسلامی یعنی قرآن و سنت معصومین (علیهم‌السلام) به دست می‌آورد و آن را با واژه‌های واجب، حرام، مستحب، مکروه و مباح بیان می‌کند. به عبارت دیگر وقتی مرجع تقلید در مورد یک موضوع نظر خود را اعلام می‌نماید می‌گوییم او «فتوا» داده است.

اگر مرجع تقلید فتوا دهد که انجام کاری واجب است ما باید از فتوای او پیروی کنیم و آن کار را انجام دهیم. به عنوان مثال وقتی مرجع تقلید دستور می‌دهد که خمس واجب است می‌گوییم مرجع تقلید فتوا داده است که دادن خمس واجب است. بنابراین ما باید از فتوای او پیروی کنیم و خمس خود را پرداخت نماییم.

یا اگر مرجع تقلید فتوا دهد انجام کاری حرام است ما باید از فتوای او پیروی کنیم و آن کار را انجام ندهیم. مثل استفاده از طلا برای مردان. یعنی اگر مرجع تقلید فتوا دهد که استفاده از طلا برای مردان حرام است مردان نباید از طلا به عنوان زیورآلات استفاده نمایند.

وقتی مرجع تقلید درباره‌ی مسأله‌ای فتوا می‌دهد، بر ما واجب است که به آن فتوا عمل کنیم.

نکته

آیا باید مرجع تقلید داشته باشیم؟

بله، هر فردی برای انجام صحیح احکام دینی باید یک مرجع تقلید برای خود انتخاب کند.

📁 چگونه می‌توانیم از فتوای مرجع تقلید خود مطلع شویم؟

با توجه به پیشرفت علم و دانش و افزایش جمعیت و تعداد زیاد کشورهای جهان، ممکن است مسلمانانی که در کشورهای دور زندگی می‌کنند نتوانند راحت به مراجع تقلید دسترسی پیدا کنند و سوالات دینی خود را از آن‌ها بپرسند، به همین دلیل مراجع تقلید، احکام و دستورات دینی را به صورت مرتب و دسته‌بندی‌شده در کتابی به نام «رساله‌ی توضیح‌المسائل» در اختیار کسانی که از آن‌ها تقلید می‌کنند، قرار می‌دهند. در این رساله‌ها احکام دینی مربوط به مسائل مختلف زندگی فردی و اجتماعی مثل عبادت‌ها، معاملات، مسائل اخلاقی و حقوقی توضیح داده شده است. بدین ترتیب افراد می‌توانند در هر زمان و مکان به آن مراجعه کرده و وظایف شرعی خود را بشناسند و به آن عمل نمایند. به این ترتیب، حتی بدون حضور مستقیم نزد مرجع، راهنمایی‌های لازم برای زندگی دینی و معنوی در دسترس همگان قرار می‌گیرد.

✦ بیشتر بدانیم

گاهی اوقات انسان در حین عمل به تکالیف دینی یا در برخورد با شرایط جدید، با پرسش‌ها و مسائل پیچیده‌ای روبه‌رو می‌شود که پاسخ آن‌ها به طور مستقیم در رساله‌ی توضیح‌المسائل ذکر نشده است. در چنین مواردی، اشخاص سؤال‌های خود را به صورت کتبی یا شفاهی برای مرجع تقلید ارسال می‌کنند. مرجع تقلید نیز پس از بررسی موضوع، بر اساس منابع اسلامی، حکم مناسب را بیان می‌نماید. این پرسش و پاسخ‌ها که از سوی افراد مختلف و در زمینه‌های گوناگون مطرح شده‌اند، بعدها گردآوری و در قالب کتابی مستقل با عنوان «استفتائات» منتشر می‌شود. بدین ترتیب، مؤمنان می‌توانند با مراجعه به کتاب استفتائات، پاسخ پرسش‌های خاص خود را بیابند و با اطمینان خاطر، وظایف دینی‌شان را انجام دهند.

نکته

حال اگر پرسشی برای ما پیش بیاید که پاسخ آن در رساله‌ی توضیح‌المسائل یا استفتائات نباشد، می‌توانیم سؤال خود را از دفتر مرجع تقلید تلفنی بپرسیم و پاسخ آن را دریافت کنیم. شماره تلفن دفتر مرجع تقلید معمولاً در همان کتاب رساله یا سایت رسمی دفتر مرجع منتشر شده است و یا می‌توانیم از بزرگ‌ترها، روحانی مسجد یا کتابخانه‌ی محل، شماره‌ی درست را پیدا کنیم.

چگونه می‌توانیم موضوعی را در رساله پیدا کنیم؟

رساله‌ی توضیح المسائل نیز مانند تمام کتاب‌ها دارای بخشی با عنوان «فهرست موضوعات» است. شما می‌توانید با مراجعه به این فهرست که در ابتدای رساله آمده است موضوع مورد نظر خود را پیدا کرده و شماره صفحه‌ی مقابل آن را بخوانید، سپس با مراجعه به آن صفحه، از حکم مربوط به آن موضوع مطلع شوید و بر اساس آن حکم عمل نمایید.

برای مثال، اگر درباره‌ی احکام نماز سؤال داشتید، در فهرست دنبال بخش نماز بگردید. کنار هر موضوع، شماره‌ی صفحه نوشته شده است. شما می‌توانید به آن صفحه مراجعه کرده و مطالب مربوط به احکام نماز را مطالعه کنید.

در کتاب استفتائات هم همین روش وجود دارد. ابتدا فهرست را نگاه کنید، موضوع و شماره‌ی صفحه را پیدا کنید، سپس به آن صفحه مراجعه کنید و سؤال‌هایی که همراه با پاسخ آمده است را بخوانید.

نکته آیا برای تقلید از مرجع دینی باید همه‌ی مطالب رساله را بدانیم؟

خیر، لازم نیست همه‌ی مطالب رساله را بدانیم. اما باید احکام مورد نیاز و پرکاربرد، مانند مسائل مربوط به نماز، غسل، روزه و ... را بدانیم. گاهی هم ممکن است بعضی از مطالب رساله سخت و دشوار باشد و فهمیدن آن برای ما مشکل باشد. در این مواقع می‌توانیم از بزرگ‌ترها، معلم یا افراد مطلع کمک بگیریم تا راهنمایی‌مان کنند.

<https://Bzn.ir/hb۷۵۰۳>

<https://Bzn.ir/hh۴۷۷۷>

PsdTah

غسل

در سال‌های قبل به یکی از راه‌های آمادگی برای عبادت یعنی داشتن طهارت و پاکی از طریق انجام وضو اشاره شد. اکنون می‌خواهیم به یکی دیگر از راه‌های رسیدن به طهارت و پاکیزگی برای انجام فرائض و اعمال دینی یعنی غسل بپردازیم.

تعریف غسل

غسل در لغت به معنای شستن است و در اسلام یک عبادت محسوب می‌شود که شامل شستن کامل بدن از سر تا پا است. غسل با نیت خاص و با ترتیب معین انجام می‌شود. هدف از غسل پاک‌سازی جسم و روح است و در واقع یکی از روش‌های طهارت و پاکیزگی برای انجام فرایض دینی مثل نماز، روزه و ... است.

اقسام غسل

غسل در اسلام به دو دسته تقسیم می‌شود:

۱. غسل‌های واجب

۲. غسل‌های مستحبی

غسل‌های واجب غسل‌هایی هستند که انجام آن‌ها برای داشتن طهارت و آمادگی جهت انجام اعمال دینی واجب است.

غسل‌های مستحبی غسل‌هایی هستند که انجام آن‌ها ثواب زیادی دارد ولی واجب نیستند.

انواع غسل‌های واجب

غسل‌های واجب به دو دسته تقسیم می‌شوند:

۱. غسل‌های واجبی که بین زنان و مردان مشترک است.

۲. غسل‌های مخصوص زنان.

برخی از غسل‌های واجبی که مشترک بین زنان و مردان هستند؛ عبارتند از:

- غسل میت
- غسل مس میت
- غسل‌هایی که بر حسب نذر، قسم یا عهده بر انسان واجب شده است.

✦ بیشتر بدانیم

بر هر انسانی که به سن تکلیف رسیده است واجب است تمام غسل‌های واجب را بشناسد و در صورت نیاز آن را انجام دهد. شما می‌توانید برای آشنایی با انواع غسل‌های واجب به رساله‌ی توضیح المسائل مرجع تقلید خود مراجعه نمایید.

📖 انواع غسل‌های مستحبی

انجام این غسل‌ها واجب نیست اما ثواب زیادی دارد و موجب خشنودی خداوند می‌شود.

تعداد این غسل‌ها زیاد است و براساس زمان، مکان و یا کار خاصی فرق می‌کنند. در این بخش به برخی از غسل‌های مستحبی اشاره می‌شود. مانند غسل روز جمعه، غسل برخی شب‌های ماه رمضان، غسل عید فطر، غسل عید قربان، غسل روز نوروز، غسل توبه، غسل ورود به مکه.

📖 چگونه غسل کنیم؟

در دین اسلام غسل به دو صورت انجام می‌شود:

۱. غسل ترتیبی

۲. غسل ارتماسی

ما در این جزوه به نحوه‌ی انجام غسل ترتیبی خواهیم پرداخت.

برای انجام غسل ترتیبی طبق مراحل زیر عمل می‌نماییم:

۱. اول «نیت» می‌کنیم یعنی می‌گوییم: برای رضای خدا غسل انجام می‌دهم.

۲. سپس سر و گردن خود را از بالا به پایین می‌شویم.

۳. سپس سمت راست بدن یعنی از بالای شانه تا نوک انگشتان و کف پای سمت راست بدن را می‌شویم.

۴. سپس سمت چپ بدن یعنی از بالای شانه تا نوک انگشتان و کف پای سمت چپ بدن را می‌شویم.

 در انجام غسل باید به چند نکته توجه کنیم:

۱. در انجام غسل ترتیبی، رعایت ترتیب شست و شوی بدن واجب است. اگر ترتیب مراحل انجام غسل رعایت نشود، غسل باطل است.

۲. در غسل باید آب به تمام اعضای بدن برسد. بنابراین اگر چیزی به بدن چسبیده باشد که مانع رسیدن آب شود؛ باید قبل از انجام غسل آن را برطرف کرد.

۳. آبی که با آن غسل می‌کنیم، پاک باشد.

۴. آبی که با آن غسل می‌کنیم، غصبی نباشد. یعنی مال دیگری نباشد یا صاحب آن راضی باشد.

۵. آب به اندازه‌ی کافی برای انجام غسل داشته باشیم و اگر آب به اندازه کافی نداشته باشیم باید به جای غسل تیمم کنیم.

امام جعفر صادق (علیه السلام) می‌فرمایند:

"خوب است برای شرکت در نماز جمعه غسل کنید و بدن و لباس خود را خوشبو نمایید و پاکیزه‌ترین لباس‌ها را بپوشید."

یکی از دستوراتی که خداوند به انسان‌ها تکلیف کرده است، روزه‌داری است. بر همین اساس روزه یکی از اعمال دینی و از ارکان اصلی دین اسلام است.

روزه در ماه مبارک رمضان بر کسانی که به سن تکلیف رسیده‌اند و از لحاظ جسمی سالم هستند، واجب است و به عنوان یکی از راه‌های نزدیکی به خداوند و پاک‌سازی روح و جسم اهمیت زیادی دارد.

خداوند در سوره بقره آیه ۱۸۳ می‌فرماید:

"ای مومنان روزه بر شما واجب شده، آن چنان که بر پیشینیان شما واجب بوده تا پرهیزکار شوید."

تعریف روزه

روزه عملی است که در آن انسان از اذان صبح تا اذان مغرب از انجام برخی کارها خودداری می‌نماید. مثل خوردن و آشامیدن.

نیت روزه

در دین اسلام نیت به معنای قصد و اراده‌ی قلبی برای انجام کارها برای جلب رضایت و خشنودی خداوند است. به همین دلیل عملی پسندیده و نیکو است زیرا انسان با اختیار خود آن کار را انجام می‌دهد. به عبارت دیگر نیت روح عمل است و در دین اسلام ارزش هر کاری به نیت آن بستگی دارد. روزه نیز یکی از اعمال دینی ما مسلمانان است و انسان برای انجام روزه، ابتدا نیت می‌کند یعنی می‌گوید: «خداوندا من برای خشنودی و اطاعت از فرمان تو روزه می‌گیرم.»

در ماه رمضان نیت روزه را به دو صورت می‌توان انجام داد. انسان می‌تواند هر شب ماه رمضان برای گرفتن روزه‌ی روز بعدش، نیت کند. یا در شب اول ماه رمضان برای روزه‌ی تمام ماه نیت کند. یعنی بگوید خدایا من تمام ماه رمضان را برای رضای تو و اطاعت از دستور تو روزه می‌گیرم.

<https://B2n.ir/ym4954>

قضای روزه

گرفتن روزه در ماه مبارک رمضان جزو اعمال دینی واجب است یعنی همه‌ی افرادی که به سن تکلیف رسیده‌اند موظف هستند تمام ماه رمضان را روزه بگیرند.

حال اگر فردی نتواند به دلیلی در وقت آن یعنی ماه رمضان روزه بگیرد باید روز دیگری به جای آن روزه بگیرد که به آن **روزه‌ی قضا** می‌گویند.

به عنوان مثال، اگر فردی در ماه رمضان بیمار شود طوری که نتواند روزه بگیرد، باید پس از این که بیماریش درمان شد و از نظر جسمی آماده گردید؛ قضای روزه‌اش را بگیرد.

<https://B2n.ir/rg۴۵۲۵>

<https://B2n.ir/pq۱۸۱۳>

روزه‌ی مسافر

انسان باید سعی کند حتی الامکان در ماه رمضان به سفر نرود. اما اگر سفر ضرورت داشت، طوری که مجبور به رفتن به سفر شد دو حالت پیش می‌آید.

- حالت اول: اگر در سفر نمازش شکسته است، نباید روزه بگیرد و باید بعداً قضای روزه‌اش را به جا آورد.
- حالت دوم: اگر در سفر نمازش تمام و کامل است، باید روزه بگیرد. مانند رانندگان بین شهری یا کسانی که شغل‌شان سفر است.

<https://B2n.ir/pj۸۰۴۱>

حدود حجاب در دین اسلام

« حجاب » یکی از احکام و دستورات دین اسلام درباره‌ی پوشش بدن است و رعایت آن جزو احکام واجب است. مسأله‌ی حجاب به قدری با اهمیت است که خداوند در ۲۴ آیه از قرآن کریم به حجاب اشاره شده است و رعایت آن را بر همه‌ی انسان‌ها به ویژه زنان واجب کرده است.

البته در دین اسلام، دستور رعایت حجاب و پوشش مناسب فقط برای زنان نیست، بلکه یک مرد مسلمان هم باید در برابر زنان نامحرم^۲ لباس مناسب بپوشد و رفتار مناسب داشته باشد.

تعریف حجاب

یکی از معانی حجاب در لغت، پوشش است. و در دین اسلام «حجاب» عبارت است از پوشاندن موی سو و سایر اعضای بدن به جز صورت و دست‌ها (از مچ دست) از نامحرمان.

آیه حجاب

همان‌طور که گفتیم خداوند در آیات زیادی از قرآن به موضوع حجاب و حدود آن اشاره کرده است. از میان این آیات، آیه‌ی ۳۱ سوره نور، از اهمیت زیادی برخوردار است و به «آیه‌ی حجاب» معروف است و خداوند در این آیه، نمونه‌هایی از حدود حجاب را برای زنان بیان کرده است.

^۲ . نامحرم به کسی گفته می‌شود که رعایت حدود حجاب و احکام دینی مربوط به حجاب در برابر او واجب است و انسان می‌تواند با او ازدواج کند.

دین اسلام برای هر فرد مسلمان در رابطه با حفظ حجاب و پوشش مناسب توصیه‌هایی دارد که عبارت‌اند از:

- انسان باید چشمان خود را از نگاه کردن به نامحرم حفظ کنند.
- پوشیدن لباس‌های تنگ، بدن‌نما و کوتاه حرام است.
- انسان نباید رفتاری انجام دهد که توجه نامحرم را جلب نماید.
- آرایش کردن برای جلب توجه نامحرم حرام است.
- زنان با استفاده از پوششی مناسب، موی سر خود را از نامحرم بپوشانند.
- خداوند حتی درباره‌ی چگونه راه رفتن هم به انسان توصیه می‌کند و می‌فرماید: راه رفتن نباید برای نامحرم جلب توجه کند.

✦ بیشتر بدانیم

بهترین پوشش برای زنان مسلمان، چادر است. اما گاهی اوقات پوشیدن چادر برای بعضی افراد مشکل است. مانند زنان سالمند و کسانی که مشکل حرکتی دارند. این افراد می‌توانند به جای چادر از لباس‌های مناسبی مثل مانتو استفاده نمایند و حجاب اسلامی را رعایت نمایند.

نماز جمعه

نماز جمعه یکی از احکام مهم دین اسلام است که جزء زندگی اجتماعی انسان محسوب می‌شود. نماز جمعه دو رکعت است و دو خطبه دارد که قبل از خواندن نماز، توسط امام جمعه بیان می‌شود.

اهمیت نماز جمعه

در دین اسلام نماز جمعه از اهمیت بالایی برخوردار است. به طوری که یکی از سوره‌های قرآن به نام «سوره جمعه» نامیده شده است و در بسیاری از آیات درباره‌ی اهمیت این موضوع صحبت شده است. همچنین روایات و احادیث بسیار زیادی از معصومین (علیهم‌السلام)، در رابطه با نماز جمعه بیان شده است و برخی احادیث آن را «حج مساکین» (حج فقرا) نامیده‌اند و شرکت نکردن در نماز جمعه را نشانه‌ی دشمنی، دورویی و از بین رفتن خیر و برکت در زندگی می‌دانند.

امام خمینی (ره) نیز درباره‌ی اهمیت و جایگاه نماز جمعه فرموده‌اند: "نماز جمعه و دو خطبه‌ی آن، مانند حج و نماز عید فطر و عید قربان از مراسم بزرگ مسلمانان است."

وقت نماز جمعه

وقت نماز جمعه اول ظهر است و احتیاط واجب آن است که آن را از اول وقت به تاخیر نیندازند.

چگونگی نماز جمعه

- نماز جمعه دو رکعت است و مانند نماز صبح خوانده می‌شود.
  - نیت و گفتن تکبیرة الاحرام
  - خواندن حمد و سوره با صدای بلند توسط امام جمعه
- (مستحب است در رکعت اول حمد و سوره‌ی جمعه خوانده شود و در رکعت دوم حمد و سوره‌ی منافقون خوانده شود.)
- نماز جمعه دو قنوت دارد؛ که یکی در رکعت اول و قبل از رکوع و دیگری، در رکعت دوم و بعد از رکوع خوانده می‌شود.

سایر اعمال نماز جمعه مانند رکوع، دو سجده، تشهد و سلام را مانند نماز صبح به جا می‌آوریم.

<https://B2n.ir/bk6282>

✦ بیشتر بدانیم

برگزاری نماز جمعه شرایطی دارد که به قرار ذیل است:

- نماز جمعه در ظهر روز جمعه و به جای نماز ظهر خوانده می‌شود.
- نماز جمعه باید به جماعت خوانده شود و خواندن آن به تنهایی صحیح نیست.
- حداقل تعداد افراد برای برپایی نماز جمعه، ۵ نفر است یعنی یک نفر امام و چهار نفر نمازگزار.
- فاصله‌ی بین محل برپایی دو نماز جمعه حداقل باید یک فرسخ (معادل ۵۴۰۰ متر یا ۵ کیلومتر و ۴۰۰ متر) باشد.

📖 وظیفه‌ی نمازگزاران جمعه

- بنابر احتیاط واجب نمازگزاران باید به خطبه‌ها گوش دهند.
- مستحب است نمازگزاران در هنگام خواندن خطبه‌ها توسط امام جمعه، از صحبت کردن بپرهیزند و اگر حرف زدن باعث از بین رفتن فایده‌ی خطبه‌ها شود، واجب است آن را ترک کنند.
- در هنگام خواندن خطبه‌ها توسط امام جمعه، مستحب است، شنوندگان رو به امام جمعه بنشینند.
- اگر کسی نتواند به موقع برای شنیدن خطبه‌های نماز جمعه به محل برپایی نماز جمعه برسد و فقط به خواندن نماز جمعه برسد، نماز او صحیح است.

یکی از صفات اخلاقی پسندیده‌ی انسان که دارای ارزش و اهمیت بسیار زیادی است، امانت‌داری است. امانت‌داری آثار فردی و اجتماعی بسیار زیادی دارد.

در دین اسلام نیز امانت‌داری از ارزش و جایگاه والایی برخوردار است به گونه‌ای که خداوند در آیات بسیاری از قرآن و معصومین (علیهم‌السلام) در احادیث و روایات فراوانی به آن اشاره کرده‌اند.

خداوند در آیه ۵۸ سوره‌ی نساء می‌فرماید:

"خداوند به شما فرمان می‌دهد که امانت‌ها را به صاحبان آن‌ها باز گردانید."

امام علی (علیه‌السلام) در مورد امانت‌داری می‌فرماید:

"ریشه و اساس اسلام، امانت‌داری است."^۳

در دین اسلام امانت‌داری واجب است و از نشانه‌های مومن شمرده شده است. پیامبر اسلام حضرت محمد ﷺ پیش از بعثت به دلیل صفت امانت‌داری‌اش، «امین» خوانده می‌شد.

امانت‌داری به قدری در دین اسلام با اهمیت است که قرآن و معصومین (علیهم‌السلام)، مسلمانان را توصیه به حفظ امانت و برگرداندن آن به صاحبش کرده‌اند حتی اگر صاحب امانت دشمن خدا یا بدترین مردم باشد.

تعریف امانت و امانت‌داری

امانت در لغت به معنای آرامش خاطر و امانت است. همچنین امانت به صداقت، راستی و درستکاری نیز معنی شده است.

امانت در معنای دیگر به چیزی گفته می‌شود که کسی آن را به دیگری می‌سپارد و بر حفظ و نگهداری آن اطمینان و اعتماد دارد. امانت می‌تواند مال (پول، وسیله) یا یک راز باشد.

بر این اساس فرد امانت‌دار وظیفه‌ی اخلاقی و دینی دارد تا از امانت آن فرد حفظ و نگهداری کند و هر وقت که زمانش فرا رسید در قبال درخواست صاحبش آن را به او باز گرداند.

۳. تمیمی آمدی، غررالحکم، باب امانت

۱. حفظ امانت

۲. عدم سوء استفاده و خیانت

۳. بازگرداندن به موقع امانت به صاحب آن

دین اسلام حفظ امانت را واجب دانسته است و تاکید دارد که امانت‌دار باید مراقب باشد تا در امانت نقص یا عیبی بوجود نیاید.

امانت‌دار نباید به هیچ وجه در امانت خیانت کند و از آن به نفع خود استفاده نماید. همچنین امانت‌دار وظیفه دارد امانت را به موقع به صاحب آن باز گرداند و نباید در بازگرداندن امانت، کوتاهی کند و آن را به عقب بیندازد.

<https://B2n.ir/pr8415>

آثار امانت‌داری

امانت‌داری آثار و نتایج فردی و اجتماعی فراوانی دارد. مهم‌ترین آثار فردی آن عبارتند از:

- خشنودی خداوند
- محکم ماندن ایمان و نجات انسان از گناهان
- پاداش دنیوی و اخروی

از نظر اجتماعی، امانت‌داری منجر به:

- افزایش اعتماد عمومی
- بهتر شدن شرایط مالی و اقتصادی در جامعه
- به وجود آمدن محبت و زیاد شدن و جذب دوستی در جامعه
- به وجود آمدن و زیاد شدن خوبی‌ها و سلامتی جسم و روح مردم

<https://B2n.ir/rq7940>

نمونه‌هایی از مهم‌ترین امانت‌های انسان

۱. قرآن و سنت معصومین (علیهم‌السلام)

۲. بیت‌المال

۳. نمازهای پنجگانه

۴. اعضای بدن، استعدادها و توانایی‌هایمان

۵. راز دیگران

۶. انجام درست کارها در شغل پذیرفته شده

✦ بیشتر بدانیم

یکی از نمونه‌های امانت، اعضاء و اندام‌های بدن انسان هستند. تمام اعضای بدن انسان، توانایی‌ها و استعداد‌های او نعمت‌هایی هستند که خداوند به صورت امانت در اختیار انسان قرار داده است و انسان وظیفه دارد، این امانت‌ها را به شیوه‌ای شایسته و نیکو در راه خشنودی خدا و اطاعت از دستورات او به کار گیرد و از آن‌ها مراقبت و مواظبت کند تا گرفتار گناه نگردند؛ تا در زمان مقرر این امانت‌ها را به صاحب آن یعنی خداوند باز گرداند.

به عنوان مثال یکی از اندام‌های بدن انسان، زبان است. انسان باید از زبان برای اعمال نیک و پسندیده‌ای همچون تلاوت قرآن، خواندن نماز، ایجاد دوستی، همدلی و محبت، امر به معروف و نهی از منکر، انتقال علم و دانش به دیگران و ... استفاده نماید و از بیان سخنان بیهوده، مسخره کردن دیگران، غیبت، سرزنش، دروغ و ... خودداری کند.

<https://Bzn.ir/zd1286>

PsdTah

* برای آشنایی بیشتر با مباحث احکام پایه‌ی دوازدهم، کافی است کدهای زیر را اسکن کنید.

آداب ذکرهای نماز
<https://B2n.ir/em4425>

آهسته و بلند خواندن نماز
<https://B2n.ir/uf1835>

آداب لباس پوشیدن
<https://B2n.ir/ny8105>

پوشش نمازگزار
<https://B2n.ir/kp1350>

حجاب نمازگزار
<https://B2n.ir/tq4804>

خودآزمایی

شما می‌توانید علاوه بر پاسخگویی به پرسش‌های زیر، در آزمون آنلاین احکام نیز شرکت کرده و میزان معلومات خود را مورد ارزیابی قرار دهید. این کار به شما کمک می‌کند تا آموخته‌های خود را بسنجید و نقاط قوت و ضعف خود را بهتر بشناسید.

<https://forms.gle/UGpUVGfSyRaw4>

۱- در دین اسلام " احکام " از چه منابعی به دست می‌آیند؟

- الف) قرآن کریم
- ب) کتاب‌های تاریخی
- ج) سنت پیامبر ﷺ و امامان معصوم (علیهم‌السلام)
- د) قرآن کریم و سنت پیامبر ﷺ و امامان معصوم (علیهم‌السلام)

۲- انجام غسلی که انسان بر حسب نذر یا قسم بیان می‌کند، ..... است.

- الف) واجب
- ب) مکروه
- ج) مستحب
- د) حرام

۳- هر عمل را به حکم دینی آن وصل کنید.

الف) انتخاب مرجع تقلید	☐	مستحب	☐
ب) دزدی	☐	واجب	☐
ج) گرفتن روزه در ماه رمضان برای انسان	☐	حرام	☐
د) غسل روز جمعه	☐	واجب	☐

۴- سوره‌ی «جمعه» به کدام مراسم اجتماعی مسلمانان اشاره دارد؟

- الف) حج
- ب) نماز جمعه
- ج) روز قدس
- د) جهاد در راه خدا

۵- به رای و نظر مرجع تقلید درباره‌ی یک موضوع یا مسأله‌ی دینی ..... می‌گویند.

- الف) حکم
- ب) مقررات
- ج) فتوا
- د) قانون

۶- اگر کسی به ما امانتی بدهد، چه باید بکنیم؟

- الف) باید آن را پنهان کنیم.
- ب) می‌توانیم از آن برای انجام کار خودمان استفاده کنیم.
- ج) باید آن را همان‌طور سالم و به موقع به صاحبش باز گردانیم.
- د) می‌توانیم آن را به شخص دیگری بدهیم.

۷- اگر مرجع تقلید درباره‌ی یک مسأله‌ی دینی فتوا دهد، پیروی از آن ..... است.

- الف) حرام
- ب) مستحب
- ج) واجب
- د) مکروه

۸- مرجع تقلید دستورات و احکام دینی را در چه منبعی در اختیار پیروان خود قرار می‌دهد؟

- الف) روزنامه
- ب) رساله‌ی توضیح‌المسائل
- ج) استفتائات
- د) گزینه‌های ب و ج صحیح است

۹- غسل به چه معناست؟

- الف) شستن دست‌ها و پاها
- ب) شستن کامل بدن
- ج) شستن اعضای وضو
- د) شستن کامل بدن با نیت خاص و ترتیب معین

۱۰- کدام گزینه از آثار امانت‌داری است؟

- الف) خشنودی خداوند
- ب) رستگاری
- ج) پاداش دنیا و آخرت
- د) همه‌ی موارد صحیح است

۱۱- در دین اسلام غسل‌ها به دو دسته‌ی ..... و ..... تقسیم می‌شوند.

- الف) واجب و مستحبی
- ب) واجب و مکروه
- ج) واجب و مباح
- د) مستحبی و مکروه

۱۲- در دین اسلام سن تکلیف برای دختران چند سال است؟

- الف) ۷ سال
- ب) ۹ سال
- ج) ۱۲ سال
- د) ۱۵ سال

۱۳- در ماه رمضان گرفتن روزه برای کسانی که به سن تکلیف رسیده‌اند و از نظر جسمی سالم هستند .....

- الف) واجب است و باید انجام دهند
- ب) مباح است و فرقی نمی‌کند که انجام دهند
- ج) حرام است و نباید انجام دهند
- د) مستحب است و بهتر است انجام دهند

۱۴- در دین اسلام ارزش هر کاری به ..... آن کار بستگی دارد.

الف) اهمیت

ب) مقدار

ج) نیت

د) پول

۱۵- کسی که در طول ماه رمضان بیمار بوده و نتوانسته روزه بگیرد .....

الف) لازم نیست روزه بگیرد.

ب) وقتی بیماریش برطرف شد، واجب است قضای روزه‌هایش را بگیرد.

ج) اگر دوست داشت روزه بگیرد.

د) مستحب است قضای روزه‌هایش را بگیرد.

۱۶- در مورد رعایت حدود حجاب کدام گزینه صحیح است.

الف) انسان می‌تواند برای نامحرم آرایش کند.

ب) پوشیدن لباس‌های تنگ، بدن‌نما و کوتاه اشکالی ندارد.

ج) انسان باید چشمان خود را از نگاه کردن به نامحرم حفظ کند.

د) باز گذاشتن موی سر برای زنان اشکالی ندارد.

۱۷- در دین اسلام رعایت و حفظ حجاب برای زنان و مردان ..... است.

الف) واجب

ب) حرام

ج) مستحب

د) مباح

۱۸- احکام دین اسلام در چه جنبه‌هایی، حکم صادر کرده است؟

الف) تمام جنبه‌های زندگی انسان

ب) کسب و کار

ج) معاشرت با دوستان و آشنایان

د) عبادت خداوند

۱۹- بر اساس احادیث معصومین (علیهم السلام) این عبادت « حج مساکین » نامیده می شود.

الف) نماز جمعه

ب) نماز آیات

ج) نماز مسافر

د) نماز جماعت

۲۰- کدام کار نشان می دهد که یک نفر امانت دار است؟

الف) امانت را سالم و به موقع به صاحب آن برگرداند.

ب) امانت را برای خودش نگه دارد.

ج) از امانت به خوبی مراقبت نکند و آن را خراب کند.

د) از امانت برای انجام کار خودش استفاده کند.

۲۱- نماز جمعه به جای کدام نماز خوانده می شود؟

الف) عصر

ب) عشاء

ج) ظهر

د) مغرب

۲۲- حضرت علی (علیه السلام) می فرمایند: " ریشه و اساس اسلام ..... است. "

الف) امانت داری

ب) وفای به عهد

ج) اخلاق نیکو

د) نماز آیات

۲۳- در دین اسلام کدام عمل موجب « تقویّت حس همدردی با محرومان و نیازمندان » در انسان می گردد؟

الف) روزه

ب) نماز

ج) غسل

د) حجاب

۲۴- خداوند در آیه‌ی ۵۸ سوره‌ی نساء، به انسان تاکید می‌کند تا ..... را به صاحب آن بازگرداند.

- الف) خواندن نماز
- ب) پرهیز از دروغگویی
- ج) امانت
- د) غیبت

۲۵- پیامبر اسلام حضرت محمد ﷺ پیش از بعثت با چه صفتی خوانده می‌شدند؟

- الف) امین
- ب) شجاع
- ج) فداکار
- د) مهربان

۲۶- در دین اسلام هدف از «نیت» جلب رضایت و خشنودی چه کسی است؟

- الف) پدر و مادر
- ب) خداوند
- ج) دوستان
- د) مردم

۲۷- بزرگ‌ترین امانتی که خداوند به انسان داده و انسان باید مراقب آن‌ها باشد تا به گناه آلوده نشوند، ..... است.

- الف) راز دیگران
- ب) نمازهای پنج‌گانه
- ج) اعضاء و اندام‌های بدنش
- د) شغلش

۲۸- کدام گزینه از ویژگی‌های مرجع تقلید نیست؟

- الف) عادل بودن
- ب) زن بودن
- ج) زنده بودن
- د) مجتهد بودن

۲۹- به غسلی که به ترتیبِ مراحل انجام می‌شود، غسل ..... گفته می‌شود.

الف) غسل ترتیبی

ب) غسل واجب

ج) غسل ارتماسی

د) غسل مستحبی

۳۰- در دین اسلام امانت‌داری ..... است.

الف) حرام

ب) واجب

ج) مکروه

د) مستحب

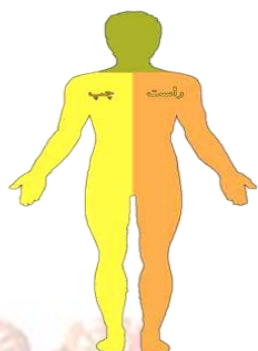
۳۱- جاهای خالی را مانند نمونه کامل کنید.

اذان	ذکر	اقامه
۴ بار	الله اکبر	.....
.....	أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ	.....
.....	أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ	.....
.....	أَشْهَدُ أَنْ عَلِيًّا وَلِيُّ اللَّهِ	.....
.....	حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ	.....
.....	حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ	۲ بار
.....	حَيَّ عَلَى خَيْرِ الْعَمَلِ	.....
ندارد	قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ	.....
.....	الله اکبر	.....
.....	لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ	.....

۳۲- تمام انواع غسل‌ها به روش زیر انجام می‌پذیرد. مراحل انجام آن را به ترتیب شماره‌گذاری کنید.

○ شستن سمت راست بدن

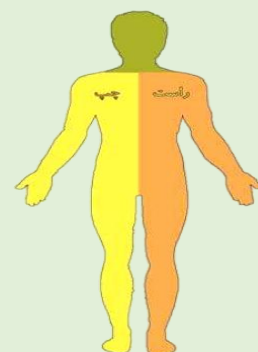

○ نیت غسل

○ شستن سمت چپ بدن

○ شستن سر و گردن

۳۳- می‌دانید که در انجام وضو ابتدا به قصد نزدیکی به خداوند نیت می‌کنیم. حالا نوبت شماست که دیگر مراحل وضو گرفتن را به ترتیب شماره‌گذاری کنید.

از محل رویش موی سر تا چانه و از یک طرف صورت تا طرف دیگر، به طور کامل شسته شود.

با همان رطوبت دست، روی پای چپ از نوک انگشتان تا برآمدگی پا (مچ) مسح کشیده می‌شود.

دست راست از آرنج تا نوک انگشتان و از بالا به پایین شسته شود.

با رطوبتی که از شستن دست‌ها باقی مانده، روی قسمت جلوی سر (به اندازه عرض سه انگشت) مسح کشیده می‌شود.

دست چپ از آرنج تا نوک انگشتان و از بالا به پایین شسته شود.

با همان رطوبت دست، روی پای راست از نوک انگشتان تا برآمدگی پا (مچ) مسح کشیده می‌شود.

بخش دوم:

آموزش نماز چهار رکعتی

رهبر معظم آیت‌الله خامنه‌ای می‌فرمایند:

« هیچ وسیله‌ای بهتر از نماز، ارتباط بین انسان و خداوند نیست. »

امام صادق (ع) می‌فرمایند:

" همانا بهترین عمل نزد خداوند در قیامت، نماز است. "

« نماز »

نماز پنجره‌ای باز، سمت خوبی‌هاست

که هر دو رکعت آن، یک دوبیتی زیباست

چگونه وصف کنم، من نماز را در شعر؟

چرا که وسعتِ حرفش، به وسعت دریاست...

اگرچه لطف خدایست، بر تمام بشر

نماز هدیه رحمان، به حضرت زهراست...

نماز بینی شیطان، به خاک می‌مالد

نماز علت اصلی خلق این دنیا است

نماز معنی عشق است؛ عشق رحمانی!

نماز رابطه‌ای خوب بین ما و خداست

شعر از: علی رفیعی

نحوه‌ی نماز خواندن صحیح
<https://B2n.ir/bh7524>

می‌دانیم که نمازهای ظهر، عصر و عشاء چهار رکعتی هستند.

برای خواندن نماز چهار رکعتی، ابتدا وضو می‌گیریم و با لباس و بدن پاکیزه رو به قبله می‌ایستیم و نیت می‌کنیم؛ یعنی در دل می‌گوییم: «چهار رکعت نماز ..... می‌خوانم برای رضای خدا، قربۀ الی‌الله». سپس تکبیر گفته و «الله‌اکبر» بر زبان می‌آوریم. بعد از آن، دست‌ها را پایین می‌آوریم.

نیت و تکبیر الاحرام

نیت کردن یعنی، قصد خواندن نماز برای اجرای فرمان خدا.

برای مثال، دو رکعت نماز صبح می‌خوانم

قُرْبَةً إِلَى اللَّهِ.

تکبیر الاحرام یعنی گفتن **اللَّهُ أَكْبَرُ** که واجب است پس از نیت در ابتدای نماز خوانده شود.

▶ صوت تکبیر الاحرام

<https://B2n.ir/jd7483>

سپس سوره‌ی حمد و پس از آن سوره‌ی توحید را می‌خوانیم. البته می‌توان به جای سوره توحید، یکی دیگر از سوره‌های قرآن را نیز تلاوت کرد.

▶ صوت سوره‌ی حمد

<https://B2n.ir/sh1819>

▶ صوت سوره‌ی توحید

<https://B2n.ir/jf2721>

حمد

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ① الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 ② مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ③ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ
 نَسْتَعِينُ ④ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ⑤
 صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ
 عَلَيْهِمْ وَ لَا الضَّالِّينَ ⑥

سوره

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ① اللَّهُ الصَّمَدُ ②
 لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ③ وَلَمْ يَكُنْ
 لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ④

بعد از تمام شدن سوره‌ی حمد و سوره‌ی دیگر، به رکوع می‌رویم؛ یعنی کمی خم می‌شویم و دو دست را روی زانوها می‌گذاریم. در حالت رکوع سه بار ذکر سُبْحَانَ اللَّهِ یا حداقل یک بار ذکر زیر را می‌گوییم:

▶ صوت ذکر رکوع

<https://B2n.ir/ms8503>

بعد از رکوع، می‌ایستیم و بعد به سجده می‌رویم. در سجده پیشانی، کف دست‌ها، زانوها و انگشتان پا باید بر زمین قرار بگیرد. در سجده سه بار ذکر سُبْحَانَ اللَّهِ یا حداقل یک بار ذکر زیر را می‌گوییم:

۳۵

▶ صوت ذکر سجده

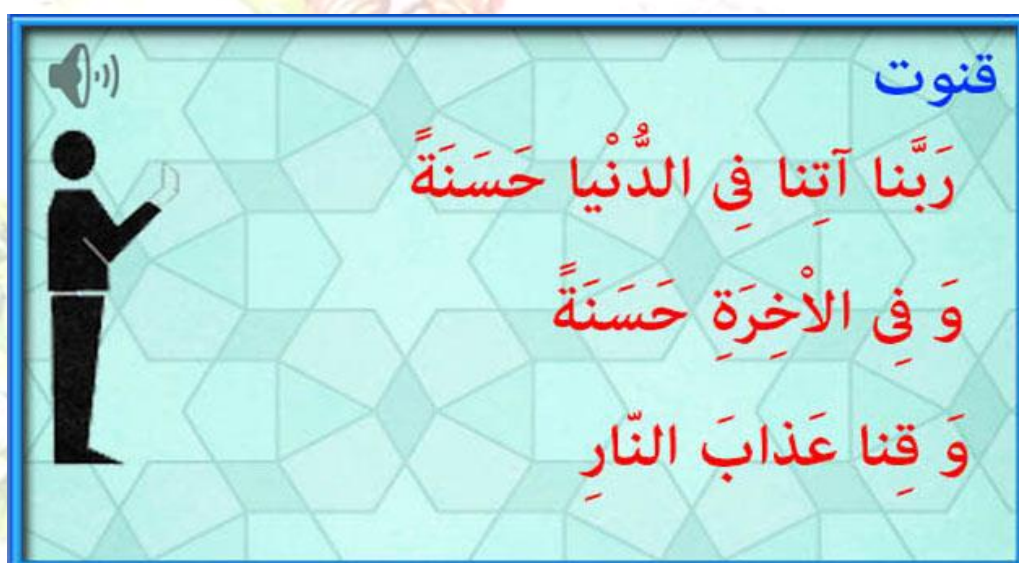
<https://B2n.ir/hh9625>

سپس می‌نشینیم و دوباره به سجده می‌رویم. **سجده دوم** را هم مانند سجده اول انجام می‌دهیم و همان ذکر را می‌گوییم.

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ (یا سه بار سُبْحَانَ اللَّهِ)

سپس از سجده دوم بلند می‌شویم و می‌ایستیم تا رکعت دوم نماز را آغاز کنیم. در **رکعت دوم**، مانند رکعت اول، ابتدا سوره‌ی حمد و بعد یک سوره از قرآن (مانند سوره‌ی توحید) خوانده می‌شود. بعد از خواندن سوره‌ها، دست‌ها را بالا آورده و روبه‌روی صورت قرار می‌دهیم و دعایی می‌خوانیم. این قسمت را **قنوت** می‌نامند. در قنوت می‌توان دعا‌های مختلفی خواند، برای نمونه:

▶ صوت ذکر قنوت

<https://B2n.ir/mz8932>

بعد از قنوت، به **رکوع** می‌رویم و ذکر رکوع را می‌گوییم. سپس بلند شده و به **سجده** می‌رویم. بعد از سجده اول می‌نشینیم و دوباره برای **سجده دوم** به زمین می‌رویم و همان ذکر سجده را می‌خوانیم.

پس از سجده دوم، می‌نشینیم و تشهد را می‌خوانیم. در تشهد می‌گوییم:

تشهد

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ
وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ
اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ

صوت ذکر تشهد ▶

<https://Bzn.ir/mz8932>

وقتی تشهد را خواندیم، بلند می‌شویم و می‌ایستیم تا رکعت سوم نماز را آغاز کنیم. در رکعت سوم، به جای خواندن سوره حمد و یک سوره دیگر، باید سه بار «تسبیحات اربعه» را بخوانیم:
(البته خواندن یک بار تسبیحات اربعه هم کافی است، ولی سه بار گفتن آن بهتر است).

تسبیحات اربعه

سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ
سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ
سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ

صوت ذکر تسبیحات اربعه ▶

<https://Bzn.ir/nt1546>

سپس به رکوع می‌رویم و در حال رکوع می‌گوییم:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ (یا سه بار سُبْحَانَ اللَّهِ)

پس از آن می‌ایستیم و بعد به سجده می‌رویم و در حال سجده می‌گوییم:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ (یا سه بار سُبْحَانَ اللَّهِ)

پس از سجده‌ی اول، می‌نشینیم و سپس دوباره به سجده می‌رویم و سجده‌ی دوم را همانند سجده‌ی اول به جا می‌آوریم و می‌گوییم:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ (یا سه بار سُبْحَانَ اللَّهِ)

پس از گفتن ذکر سجده، برمی‌خیزیم و می‌ایستیم؛ سپس همانند رکعت سوم، تسبیحات اربعه را سه مرتبه می‌گوییم:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ

بعد به رکوع می‌رویم و می‌گوییم:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ (یا سه بار سُبْحَانَ اللَّهِ)

سپس می‌ایستیم و بعد به سجده می‌رویم و در حال سجده می‌گوییم:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ (یا سه بار سُبْحَانَ اللَّهِ)

پس از آن می‌نشینیم و دوباره به سجده می‌رویم و سجده دوم را مانند سجده اول به جا می‌آوریم و می‌گوییم:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ (یا سه بار سُبْحَانَ اللَّهِ)

بعد می‌نشینیم و تشهد را می‌خوانیم.

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ،
وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.
اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ.

در ادامه سلام نماز را می‌گوییم و نماز را تمام می‌کنیم.

▶ صوت ذکر سلام

<https://B2n.ir/bq۲۴۶۱>

آیا دوست دارید با آداب و شرایط درست انجام دادن ارکان نماز و موضوعات مربوط به آن بیشتر آشنا شوید؟
پس همراه هم فیلم‌های آموزشی مربوط به آن را تماشا کنیم.

" نماز را سبک نشمار..."

آیا می‌دانید منظور از سبک شمردن نماز چیست؟

سبک شمردن نماز یعنی بی‌اهمیت دانستن آن و رعایت نکردن جایگاه والای این عبادت مهم. برخی نمونه‌های سبک شمردن نماز عبارت‌اند از:

- خواندن نماز با عجله و بدون آرامش.
- به تأخیر انداختن نماز و نخواندن آن در اوّل وقت.
- قضا شدن نماز به دلیل سهل‌انگاری.
- بی‌توجهی و حواس‌پرتی هنگام نماز.

خدایا! یاریمان کن تا همیشه نماز را در اوّل وقت بخوانیم، با حضور قلب در برابرت بایستیم و توجّه‌مان تنها به سوی تو باشد.

خودآزمایی

۱- نمازهای ظهر، عصر و عشاء ..... رکعتی هستند.

۲- در رکعت سوم و رکعت ..... تسبیحات اربعه را سه بار تکرار می‌کنیم.

۳- ذکر تسبیحات اربعه کدام است؟

الف) سبحان ربی العظیم و بحمده

ب) سبحان ربی الاعلی و بحمده

ج) سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اکبر

۴- در تشهد کدام ذکر را اول می‌گوییم؟

الف) اللهم صل علی محمد و آل محمد

ب) اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له

ج) واشهد ان محمدا عبده و رسوله

۵- در سلام کدام ذکر را اول می‌گوییم؟

الف) السلام علینا و علی عباد الله الصالحین

ج) السلام علیکم و رحمه الله و برکاته

ب) السلام علیک ایها النبی و رحمه الله و برکاته

۶- در کدام یک از نمازها تسبیحات اربعه را نمی‌خوانیم؟

الف) نماز مغرب

ب) نماز عصر

ج) نماز صبح

۷- ذکر تسبیحات اربعه را به ترتیب شماره گذاری کنید.

☐ و الله اكبر
☐ و الحمد لله
☐ سبحان الله
☐ و لا اله الا الله

۸- ذکر تشهد را به ترتیب شماره گذاری کنید.

☐ اللهم صل على محمد و آل محمد
☐ و اشهد ان محمدا عبده و رسوله
☐ اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له

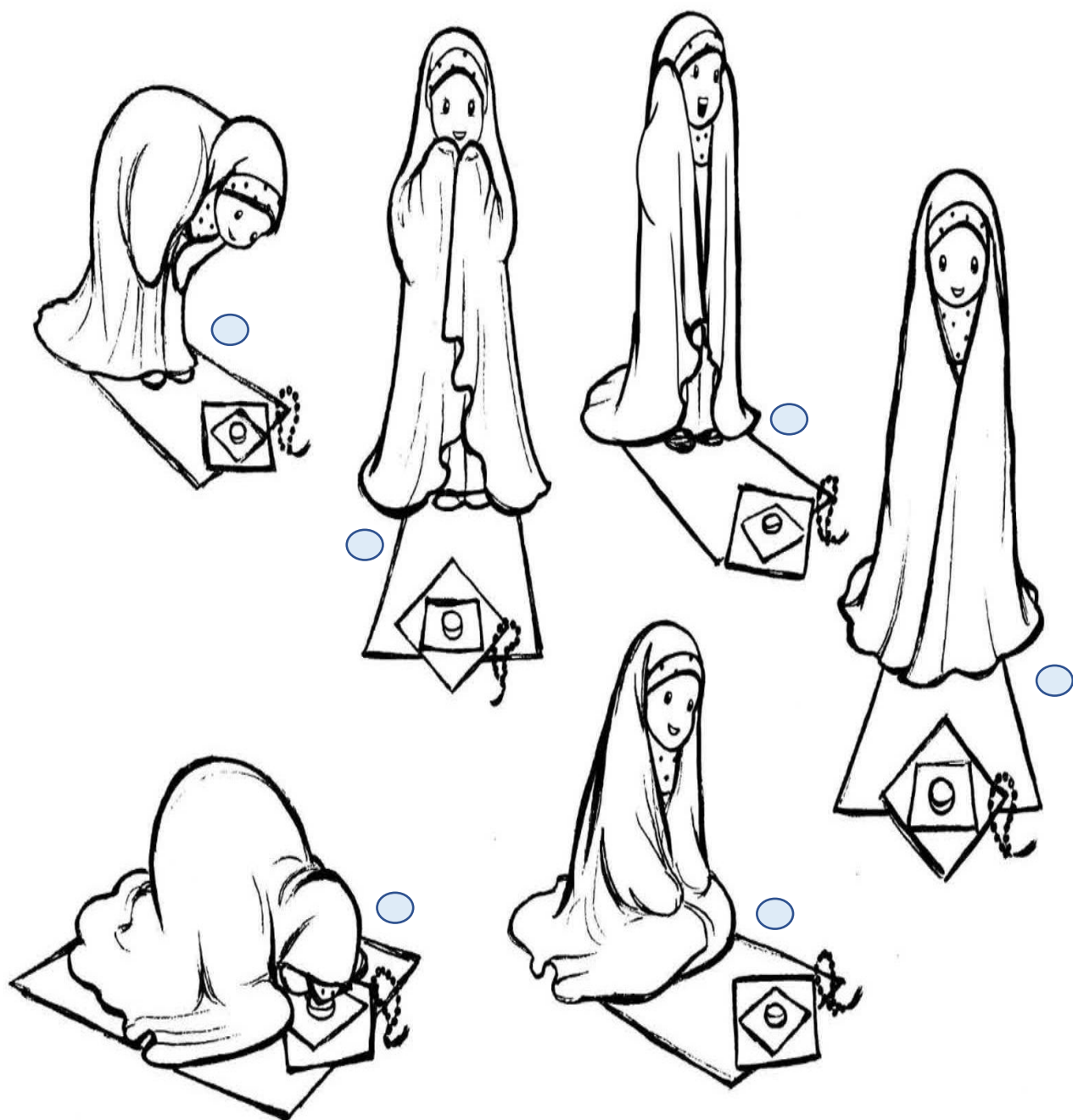
۹- ذکر سلام را به ترتیب شماره گذاری کنید.

☐ السلام علينا و على عباد الله الصالحين
☐ السلام عليكم و رحمه الله و برکاته
☐ السلام عليك ايها النبي و رحمه الله و برکاته

۱۰- هر یک از ارکان نماز را به تصویر مربوط به آن وصل کنید.

رکوع - تکبیرة الاحرام - خواندن حمد و سوره - تشهد و سلام - قنوت - سجده

بخش سوم:

معنای نماز

پیامبر اکرم ﷺ می‌فرمایند:

"هنگامی که بنده‌ی مسلمان برای نماز می‌ایستد خطاها و بدی‌های او مانند برگ‌های درخت می‌ریزند و او پاک می‌شود."

امام رضا(ع) می‌فرمایند:

"همانا نماز بهترین عبادت برای خداوند است."

"حمد خدا"

آغاز هر کلامی، نام تو بر زبانم
ستایش تو گویم، خدای مهربانم

خدای خوب و رحمان
بخشنده‌ی مهربان

مالک روز جزا
تنها تو هستی خدا

من بنده‌ی تو هستم
تنها تو را پرستم

هدایتم بفرما
به راه آن که او را

نعمت خدا نمودی
دریای لطف و جُودی^۴

ما را نکن تو همراه
با بندگان گمراه

^۴. جُود : بخشندگی

در نماز سوره‌ی حمد را در رکعت اول و دوم می‌خوانیم.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده‌ی مهربان

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است.

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بخشنده و مهربان است.

مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ

مالک روز جزاست.

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

تنها تو را می‌پرستیم و تنها از تو یاری می‌جوییم.

اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

ما را به راه راست هدایت فرما.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ

راه کسانی که به آنان نعمت دادی؛ نه کسانی که بر آنان خشمگین شدی و نه گمراهان.

در رکعت اول و دوم بعد از سوره‌ی حمد، معمولاً سوره‌ی توحید را می‌خوانیم.

در این بخش با معنای سوره‌ی توحید آشنا می‌شویم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

بگو خداوند یگانه است.

اللَّهُ الصَّمَدُ

خداوند بی‌نیاز است (همه محتاج اویند و او به هیچ کس نیاز ندارد).

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

فرزندی ندارد و او فرزند کسی نیست.

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

و هیچ چیز و هیچ کس مانند او نیست.

در رکوع می‌گوییم:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَبِحَمْدِهِ

پروردگار بزرگ من پاک و بی‌عیب است و من او را ستایش می‌کنم.

در سجده می‌گوییم:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَبِحَمْدِهِ

پروردگار بلند مرتبه‌ی من پاک و بی‌عیب است و من او را ستایش می‌کنم.

در قنوت می‌گوییم:

رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ
پروردگارا! در دنیا و در جهان آخرت به ما نیکی عطا کن و ما را از عذاب آتش
محافظت کن.

در رکعت سوم و چهارم تسبیحات اربعه را می‌خوانیم:

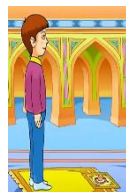
سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ

خداوند پاک است.

و ستایش مخصوص خداوند است.

و خدایی جز الله وجود ندارد.

و خداوند بزرگ‌تر از آن است که توصیف شود.

در تشهد می‌گوییم:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ،

گواهی می‌دهم که خدایی جز الله وجود ندارد. او یکتا است و شریکی ندارد.

وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ،

و گواهی می‌دهم که حضرت محمد ﷺ بنده‌ی خداوند و فرستاده‌ی او است.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ

خدایا بر حضرت محمد ﷺ و خاندان او درود بفرست.

در پایان نماز «سلام» را می‌گوییم و نماز را تمام می‌کنیم:

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

سلام بر تو ای پیامبر ﷺ و رحمت و برکت‌های خداوند بر تو باد.

السَّلَامُ عَلَيْنَا وَ عَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ

سلام بر ما و بر بندگان شایسته‌ی خداوند.

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

سلام بر شما و رحمت و برکت‌های خداوند بر شما باد.

« ارزش نماز »

* نماز، تشکر از خداوند بخشنده و مهربان است.

* نماز، نزدیک شدن به خداوند یگانه است.

* نماز، عالی‌ترین ذکر خداوند است.

* نماز، بندگی انسان در پیشگاه خالق یکتاست.

* نماز، ارتباط انسان با پروردگارش است.

* نماز، انسان و جامعه را از کارهای زشت و ناپسند باز می‌دارد.

* نماز، از واجبات دین اسلام بوده و فرد نمازگزار نزد خداوند دارای مقامی ارزشمند است.

خدایا ! به ما توفیق ده تا فقط تو را پرستیم و فقط از تو یاری بخواهیم.

<https://B2n.ir/dt1249>

مناجات

پروردگار مهربانم...

سپاس تو را که ما را در مسیر شناخت و بندگی خویش قرار دادی.

ای خدای بی‌همتا، دلم را به نور ایمان روشن کن و قدم‌هایم را در راه عبادت و اطاعت استوار گردان.

یاریم ده تا آنچه آموخته‌ام، به کار بندم و اعمالم را تنها برای رضای تو خالص کنم.

ای خدای کریم، عبادت‌هایم را بپذیر، لغزش‌هایم را ببخش و مرا در زمره‌ی بندگان شایسته‌ات قرار ده.

خدایا، قلبم را از مهر و محبت خویش سرشار کن و راه سعادت دنیا و آخرت را بر من هموار ساز.

ای معبود مهربان،

زندگی مرا سرشار از نور هدایت کن و لحظه‌ای مرا به خودم وا مگذار.

آمین یا ربّ العالمین.

منابع:

- آیت‌الله خامنه‌ای. (۱۳۹۲). رساله‌ی آموزشی. تهران: فقه روز.
- آیت‌الله مصباح یزدی. (۱۳۸۲). نقش تقلید در زندگی انسان. قم: موسسه‌ی آموزش و پژوهش امام خمینی (ره).
- ارفع، سیدکاظم. (۱۳۸۸). آموزش نماز. تهران: پیام عدالت.
- سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور و مرکز ملی پاسخگویی به سئوالات دینی. (۱۳۸۷). احکام شرعی ویژه‌ی کودکان و دانش‌آموزان استثنایی. تهران: سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور.
- بهتاج، حاج یدالله. (۱۳۷۳). چهل داستان درباره‌ی نماز و نمازگزاران. تهران: سبحان.
- پیام‌های آسمان. پایه‌ی هفتم. (۱۳۹۳).
- حسن زاده، علی. (۱۳۹۰). احکام پسران آفتاب ۱ ویژه‌ی اول راهنمایی. تهران: سنبله.
- حسن زاده، علی. (۱۳۸۶). پسران آفتاب احکام پسران. مشهد: سنبله.
- حضرت آیت‌الله خامنه‌ای. (۱۳۷۶). از ژرفای نماز. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
- حیدری ابهری، غلام رضا. (۱۳۹۲). ۵۵ پرسش و پاسخ درباره‌ی نماز. تهران: قدیانی.
- حیدری ابهری، غلامرضا. (۱۳۹۲). صد و چهار پرسش و پاسخ درباره‌ی موضوعات گوناگون. تهران: قدیانی.
- دفتر معاونت امور اجتماعی. (۱۳۷۲). برگزیده‌ی احکام ویژه‌ی نوجوانان. تهران: سازمان بهزیستی کشور.
- رساله‌ی توضیح المسائل امام خمینی (ره).
- ستاد اقامه‌ی نماز. گلستان شکوفه. ویژه‌ی دانش‌آموزان ابتدایی.
- ستاد اقامه‌ی نماز وزارت آموزش و پرورش. (۱۳۸۸). راه آسمان احکام دختران، مشهد: سنبله.
- ستاد اقامه‌ی نماز وزارت آموزش و پرورش. (۱۳۸۵). یک سبد گل سرخ. تهران: انتشارات راهبردهای سنجش اندیشه.
- شیرازی، بی‌آزار. (۱۳۷۰). راز نماز. تهران: بعثت.
- علی نیا، رضا و علی نیا، نجیبه. (۱۳۹۱). شمیم نماز. آمل: فکر سبز.
- فردی، امیرحسین و نادری، ناصر. (۱۳۸۵). یک سبد گل سرخ ویژه‌ی جشن عبادت دختران ۹ ساله. تهران: راهبردهای سنجش اندیشه.
- قرائتی، محسن. (۱۳۷۴). پرتوی از اسرار نماز. قم: ستاد اقامه‌ی نماز.
- قرآن کریم.
- کتاب‌های درسی دین و زندگی دوره‌ی دوم متوسطه‌ی حرفه‌ای ویژه‌ی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه.
- کتاب‌های درسی دینی دوره‌ی اول متوسطه‌ی حرفه‌ای ویژه‌ی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه.
- محمدی، محمد. (۱۳۸۶). فرصت پرواز روش‌هایی برای هدایت کودکان و نوجوانان به نماز. تهران: مهربر.